

rompesses l' *arbré*», em deia el doctor I. Macabich (1963) que, consultat un carnisser, l'hi havia descrit com «una víscera del pit, de forma ramificada»; mall. *fer s'arbré(r)* 'obrir en canal' (BDLC XII, 340; Spitzer, ZRPh. XL, 217-8).

Arbreria 'arbrada, bosc, conjunt d'arbrades' rossellonès (Banyuls de la Marenda, 1960), valencià («hi ha oliveres, algun garroferot, terra-pa i *arberia*», St. Jordi; «allà comença l'*arberia*», Vilanova d'Alcolea, 1961). *Arbrissa*. *Arbrissell*. *Arbrissó*. *Arbriu*. *A(r)brenc*.

Arbret [«*arbret*: arbustum» en el cap. *Caça dels pardals*, junt amb «*lo vesc*: viscus», OPou, *ThPu.*, p. 55]. *Arbruxell* 'arbrust' mot d'extensió molt limitada, sobretot valencià [1575, «hortalisses --- altres herbes y *albruxells*, agrelles, ala --- broyda, dacs, gavarera», OPou, *ThPu.*, 48b; «*albruxell* o arbret que no és arbre ni herba, frutex», «les vergues del *albruxell*: virgultum, surculus», ib. 58, 59; «aquella plantada del vuy florit *albruxell*», Bodria, *Llibret de Recorts*, BDLC VI, 1911, 272].¹

Arborar 'posar dret un arbre, en particular l'arbre d'una nau' [document de Barcelona, 1254, publ. per Carreres Candi, *Miscel·lania Històrica Catalana*, II, 264; «tantost *arboraren* e cal[]aren e feren vela», Desclot, 129 i d'ací *arborar àncores*, *Consolat de Mar*, DAG.; «que un arbre gran sia posat et *arborat* en la gol[]a del grau de Tortosa», prop la barracha del gol[]er», doc. de Tortosa, a. 1340, BABL XI, 397; doc. rossell. de 1649, RLR LXIII, 96]: que podem mirar com a resultat fonètic no sincopat del derivat de ARBOR- en posició pretònica (més conservadora que la proparoxítona, en una combinació consonàntica complexa).

D'això es passa després a les idees d'alçar banderes, especialment en una nau' (Muntaner; doc. del S. xv, Comes, en *DBal*).² i 'proveir d'arbres' (Eiximenis; «ribera que hi ha molt ben *arborada* de diversos arbres», *Tirant*, Ag. I, 126),³ i després a través del matís de 'enlairar enèrgicament' [*Tirant*, etc., *AlcM*], s'arriba (sobretot en el refl. *arborar-se* i el part. *arborat*) al sentit de 'exaltat, acalorat', tan viu en els escr. Renaix. ('*la set que l'arborà, l'amor que l'arborà*', DAG.): «Mallorca. --- el primer dels presos que va albirar-la ens va cridar a la reixa, *arborat* d'una illusió impensada: la presó s'havia fet gran», PCoromines (*Elogi de les Muntanyes*, 1921), «les meves ciutats són esperits vigilants --- les meves multituds cremaran *arborades* com una teia», id. (en una part de les *Cartes d'un visionari* que quedà inèdita en el llibre [a. 1918], veg. *Diari i Records*, vol. II), on veiem com el mot va passant a l'esfera ideal d'«incandescència» (però això no significa que vingui del ll. RUBOR, com el cast. *arrebolar-se*, com s'ha pensat algun cop, encara que arribi a significar materialment 'enrogir, inflamar-se'); el teatre, amb «siluetes de dones joves --- amorosides pels velluts-xifó o *arborades* de tuls i de sedes i moarés, és d'una elegància metropolitana», id. (*L'Esq. de la Torratxa*, 25-x-1929; *Di. i Records* II, 288); també usa *arborar-se* MVayreda (cita de *La Punyalada*,

p. 98, s. v. GUASPA) i eiv. «*esborà*: encrespase el mar, (en)arbolà» (PzCabrero); *arborajar* intr. sembla aplegar la idea de 'ramificar-se' amb la de 'color' en JRuyra: «en la seva carassa magra no hi ha més que blancor, llevat de la tinta blavissa que li acoloreix esblaimadament les nines dels ulls i de les venes que li *arboragen* pels polsos» (O. C., 83).

Amb matís material, parlar mariner, *arborar* expressa objectivament la idea de clavar o plantar l'arbre de la nau (*arboran* encaixant amb la paramola, St. Pol de Mar, 1928): d'on el *banc d'arborar* (intermedi en les grans barques entre el banc de proa i el del terç, en el qual va clavat l'arbre; a l'Escala n'hi ha que ho diuen bé, d'altres pron. *burá* o *alburá*, 1937); també *banc arborer* a Tortosa (Moreira, *Folk. Tort.*, p. 517); *alburadúra* 'el pal que sosté la vela, el conjunt de cordes' a l'Escala, 1937; *desarborar* [Muntaner, batalla naval de Nicòtera], *desarborat*, *desarborament*.

Enarbrar 'enasprar o apuntalar una planta dèbil', nota de Verdager a l'última versió de l'*Atl.* (orig. de 1877): «per què a mon coll, oh filles, *enarbro* vostres brassos» (v, 28a); cf. el fr. *s'enarbrer* 'encabrir-se (un cavall)' (ja en els *Faits des Romains*, a 1213, 490.27, *Rom.* LXV, 489). *Arboradis*; *arborador*; *arboiraire*; *arborament*.

Cultismes derivats: *Arborescent*, *arborescència* [abstracte; i també 'arbrust ramificat en forma d'arbre', Ed. Fontserè, *CiFiNat.*, 176]. *Arbori*. *Arboritzat*; *arborització*.

Arbust [1839, Lab.], pres del ll. *arbustum* id., i primer 'bosquet', 'sementer d'arbres', derivat del ll. arcaic *arbos* (per *arbor*); *arbutiu*. *Arbúcia* [*Costum. CatMancom.* I, s. v.; *AlcM*].

Benasc *albera* 'tascó que serveix per asclar llenya'³ («'pieza de madera o metal que sirve para hender cuerpos sólidos': *pórtame l'albera que trencaré llenya*», Ferraz, p. 19-20): no sé si de *arb(r)era* dissimulat o de ARBOREA > *arbogra*.

CPT.: Ultra *arbre blanc* i *arbres de ribera* (supra). *Arbreforc* (VCatalà, *AlcM*). *Arbrepoll* (NOLLER, *AlcM*). *Arbrespín* (DAG., però potser més aviat aranes o altrament occità, i potser és error per *albespín*). Cultes: *Arboricultura*; *arboricultor*; *arborícola*. *Arboriforme*.

¹ ¿Potser antic manlleu de l'italià? Andreu Febrer usa *arbruscalls* calcant *arboscello* de Dante, *AlcM*, ço que, però, no prova gran cosa donat el caràcter artificiosos i mal català de la seva obra. Cf. el topònim *Albuixec* a l'Horta valenciana? —² «Prengué a sa mà lo estandart real --- i aquell *arborà* y alsà en alt hi-l posà en lo lloch ---», doc. Bna. 1620 (Bofarull, *Marina*, 109, 110). —³ Hi ha amb dissimilació *arbolat*, que no hem de creure castellanisme, quan és del català muntanyenc: «en lo Vedre hi ha peixent i és *arbolat*», sentit a Castellvíny (Pallars Sobirà, 1958).

Arbrocer, V. *arboç* *Arbúcia*, V. *arbre* *Arb(r)uixell*, V. *arbre* *Arbust*, *arbutiu*, V. *arbre* *Arbuti* na, V. *arboç*